

Prof. Dr Josef Opatrný
Středisko ibero-amerických studií
FF UK

Posudek vedoucího diplomové práce

Radek Urban, *Procesy integrace Latinské Ameriky po 2. světové válce*, 131 str. rkp.

Posuzovaná práce je výsledkem zájmu Radka Urbana o integrační procesy vůbec. Vzhledem ke svému studijnímu zaměření zvolil celkem pochopitelně integrační procesy, resp. pokusy o integraci v Latinské Americe. Zbývá se přitom v jednotlivých kapitolách nejdůležitějšími uskupeními, jež se v Latinské Americe skutečně podařilo ustavit, přičemž odkazuje v několika pasážích prvních kapitol na panamerické konference v devatenáctém století. Tyto akce ovšem můžeme jen těžko srovnávat s integračními pokusy druhé poloviny dvacátého století, pokusem o integraci pak není ani vytvoření Organizace amerických států po druhé světové válce. Bolívarova idea velké latinskoamerické federace předcházela vytvoření jednotlivých státních útvarů v regionu, Bolívar se zřejmě inspiroval příkladem Spojených států a s největší pravděpodobností počítal původně rovnou s vyhlášením samostatnosti jednoho velkého státu na troskách španělské koloniální říše rozdělené na počátku devatenáctého století ve čtyři místokrálovství. Události konce druhého desetiletí devatenáctého století a prvních let desetiletí následujícího však ukázaly nereálnost jeho představy a výsledky kongresu v Panamě mu pak přinesly velké rozčarování. Caudillové této doby nebyli ochotni obětovat pozice, jež ve válkách za nezávislost získali, myšlenka latinskoamerické jednoty a i když Bolívarova idea neupadla zcela do zapomnění, neexistovaly po celé devatenácté a dvacáté století předpoklady pro její realizaci.

Americký ministr zahraničí James Blaine, jemuž se podařilo na konci století svolat panamerický kongres do Washingtonu, měl mnohem menší ambice než Bolívar, ani on však nekorunoval svoje úsilí úspěchem. Myšlenka kontinentu bez hospodářských bariér s pevnou komunikační sítí a politickými nástroji zabraňujícími mezistátním třenicím narazila na obavy latinskoamerických států z ekonomické a politické převahy USA a žádný z panamerických kongresů ve dvacátém století nepřinesl v tomto postoji žádnou změnu. Organizace amerických států pak znamenala po druhé světové válce zřízení instituce politického rozměru, zatímco ekonomické pozice zajišťovaly Spojeným státům dvoustranné dohody.

Pokusy washingtonské diplomacie oslabit vliv SSSR a Kuby v regionu po roce 1959 vedly sice k formování programu Spojenectví pro pokrok se silnou sociální a ekonomickou dimenzí,

jeho neúspěch pak možná poněkud paradoxně posílil v Latinské Americe hlasy volající po vytvoření ekonomických regionálních společenství, která by garantovala rychlejší ekonomický růst, odstranění sociálního napětí a větší politickou stabilitu členů těchto nových asociací. V řadě případů byli nositeli těchto názorů představitelé těch politických kruhů, které se obávaly v sedmdesátých letech dvacátého století radikalizace výrazné části společnosti ve většině latinskoamerických států a předkládaly integrační projekty bez ekonomických rozborů a důkladné přípravy. Urban je si této skutečnosti dobře vědom a opakovaně na ni upozorňuje v případech, kdy integrační pokusy skončily neúspěchem, resp. dosažení cílů je stále odsouváno. Výmluvným příkladem je zde CARICOM, kde Urban racionálně soudí:

„Vyhlídky, že bude v roce 2015 cílů dosaženo, jsou podobně mizivé, jako dodržování všech předchozích termínů.“ (str. 83) Poněkud s větším pochopením sleduje diplomant problémy, s nimiž zápasí MERCOSUR, dosud největší a nejvýznamnější integrační pokus v Latinské Americe. I MERCOSUR je politickým projektem, jeho počátky byly spojeny s plány dvou politicky a ekonomicky nejvýznamnějších států Jižní Ameriky. Zatímco pro Brazílii byl MERCOSUR ve skutečnosti cestou k dosažení pozice nesporného suveréna regionu, pro Argentinu naopak pokusem Brazílii v dosažení tohoto cíle zabránit, aniž by Buenos Aires stejně jako Brasilia tyto svoje plány prezentovaly veřejně. Politici obou těchto mocností hovořili naopak o potřebě harmonického rozvoje a výhodách integrace. Urban sleduje politický vývoj myšlenky a jejich naplňování v ekonomické oblasti, kde se nutně musely negativně promítnout ambice obou zemí v politické i hospodářské sféře. Jak Urban výslovně uvádí, poznamenaly tyto ambice vzájemné vztahy natolik, že se jednání o prohlubování integračních procesů dostala na přelomu tisíciletí do mrtvého bodu. V dalším desetiletí byly sice některé problémy překonány a MERCOSUR bývá označován za nejzdařilejší latinskoamerický integrační projekt, Urban však správně poznamenává, že tento úspěch může být dán prostě růstem nejdůležitějšího státu uskupení, Brazílie.

Skepticky se pak diplomant staví k Chávezovým integračním pokusům a ve shodě s realitou je opět považuje za politický projekt odkazující na Bolívarovy plány. Aniž by pak jakkoli hodnotil vyhlídky projektu pro budoucnost, představuje kroky, jež dosud Chávez pro uskutečnění projektu vykonal. Příznačně pak končí tuto kapitolu konstatováním, že Chávezova nemoc zabránila konání vrcholné schůzky, kde se mělo nové sdružení formálně konstituovat.

Urbanovy závěry o perspektivě integračních procesů v Latinské Americe jsou opět realistické, označuje dosažené výsledky za nepřesvědčivé a vyhlídky za „nepříliš pozitivní“ (str. 118). Vychází při formulaci těchto závěrů ze studia obrovského kvanta statistického materiálu, textů publikovaných dokumentů a sekundární literatury. Projevuje přitom potřebný

kritický nadhled a střízlivost při hodnocení historických faktů i futuristických projektů. Práci samozřejmě doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit jako výbornou.

V Praze, 2. září 2001.

Prof. Dr. Josef Opatrný